poučovati a blíží se recitaci lyrické poesie jiným způsobem: pietnějším, tišším a diskretnějším.

A u nás?!

Člověk se stydí mluviti zde o lyrice. Neboť neví — po tolikerých a tak trapných zkušenostech — nemluví-li slepcům o barvách, nebo lituje alespoň, že nedal dříve prozkoumat své posluchačstvo, netrpí-li básnickým daltonismem.

P. Bor cítí velmi dobře jedinečnou charakterotvarnou sílu Vojanovu, jeho úžasně bezpečnou psychickou intuici, kterou propaluje se k jádru figury básnické a tvoří ji odtud často organičtěji a zákonněji, než dovedl sám básník a spisovatel. Pan Bor cítí, že Vojan značí *nový styl herecký*, styl, který vychází od charakteru a dochází typu, styl, v němž realistická věrnost a přesnost dorůstá *přísné velikosti a zákonnosti*, která dovede zalidnit novými tvary labyrint naší hrudi. Pan Bor cítí, že ve Vojanovi dorostlo naše herectví své světovosti: jediný Bassermann může s ním snad dnes soupeřiti co do geniálné intuice vnitřního charakterového jádra a co do důslednosti a zákonnosti celkové koncepce, jíž *domýšlí a dostavuje nebo i přestavuje* svou figuru. Většina z toho jest více méně jasna v některých chvílích p. Borovi, ale nedovede posud nalézt bezesporné kritické *theorie*, která by objala a vysvětlila tento zjev. Rozkládá umění p. Vojanovo do jeho složek, nalézá mnohé pěkné pozorování detailové, upozorňuje na nejeden rys Vojanův a správně jej hodnotí, ale organism jeho umělecké osobnosti, *styl jeho skladby* mu uniká. Sem tam uzavírá do jedné věty antinomie, které by ji musily roztříštit — důkaz, že nedovedl vysledovat jev dosti hluboko, do jeho jednotných kořenů.

Krásné slovo Helloovo „comprendre c'est égaler" (pochopit, toť vyrovnat se) jest pravdivější, než se leckomu zdá. Pochopit nějaký velký zjev umělecký v celé jeho typické dokonalosti a ryzosti není možno, není-li kritik z téhož duševního typu a nedovede-li vyrůst v něm — alespoň co do vnitřních možností —

k téže výšce. To jest jediná vnitřní metoda, kterou se musí řídit umělec-kritik před velikým typickým zjevem uměleckým; a základní vada p. Borova jest v tom, že jí posud v tomto případě nenalezl a neovládl.

K této kolísavosti a nehotovosti přispívá značně i příliš pestrý, látaný a neklidný styl autorův, který rve a trhá své postřehy, analogie a přirovnání z různých disparátních světů a sfér. Aby klidněji a jednotněji psal, bude musit snažit se p. Bor i klidněji a hlouběji pozorovat a jemněji odvažovat; jeho ozdravení mohlo by zcela dobře vyjít od tohoto bodu zdánlivě jen vnějškového. Jest pravda, že tohoto ozdravení bylo by třeba i nejednomu z t. zv. předních essayistů; u nás převládá dnes tento pestrý, strakatý styl a bývá pokládán za zvláštní znak modernosti. Vpravdě nejde však o modernost, nýbrž jen o módnost velmi pošetilou a pomíjivou. *Takto* psávali někteří mladí autoři v Německu před desíti, patnácti lety — a vystonali se z toho: dnes jest styl ten v Německu možný již jen v provincii. O Francii, této zemi opravdové stylové tradice a kultury, vůbec nemluvím; zde bylo a bude něco takového vždycky prostě nemožné. Tedy v tom směru leží ozdravení p. Borovo. A p. Bor při dobré vůli a snaze může je nalézt: má k tomu i vědomosti i vlohu.

Richard Jefferies: Příhody mého srdce

Kniha vzácné hodnoty byla v těchto dnech přivtělena naší literatuře. Kniha, jejíž pověst, třebas již evropská, neodpovídá posud plně její vnitřní hodnotě, která jest prostě výsostná svým kladem. Jefferiesovu Story of my heart — český překlad velmi nevýstižně píše „Příhody“: příhoda jest cosi vnějškového a neodpovídá nikterak rázu knihy Jefferiesovy tak zcela vnitřnímu a bezdějovému — objevila moderním literárním kruhům pevninským snad až krásná studie Ellen Keyové, otištěná německy po prvé v týdeníku Die Zeit, později ve svazku Essays u Fischera v Berlíně 1899. Ostatně i Angličanům jest znám Jefferies spíše jako malíř přírody — pravda, malíř úžasně jemné intuice a kouzelně měkkého slova — než jako autor této krásné rytmické hymny v próze, hymny na mohutnost té tajemné síly, které autor jen nerad říká duše a již by raději jmenoval Psyché a již náleží nám teprve vlastně objeviti, neboť Jefferies sám na konec své myšlenkové básně přiznává si, že „neví posud nic, že není ještě ani na počátku“.

Hymnem na nesmírnost příštích možností a zvýšeného duševního i tělesného života jest kniha Jefferiesova, kniha duševní odvahy, byla-li kdy která. Básník cítí, že jsme posud ne dále než u prvních písmen abecedy kulturní, že za dvanáct tisíc let byly vysloveny první tři ubohé ideje, že Myšlenka má možnosti, o nichž se lidem posud nesnilo. Jeho touha po nesmrtelnosti není mnohem víc než hrubým obrazem pro tuto plnost života, kterou by chtěl píti, pro tuto nenasytnost možností, forem a metod,